

# Ulrike Guérot ~ De nieuwe burgeroorlog - Hoe populisme het open Europa bedreigt



Ulrike Guérot - Ills. Joseph Sassoon Semah

Tot nu toe zijn de pro-Europa initiatieven als remain-Brexit en de Occupy movement in vele Europese steden er niet in geslaagd een effectieve pro-Europa slag te maken. Op 10 november 2018 werd een nieuwe poging gedaan: Vanuit theaters, vanaf balkons en op pleinen is de Europese Republiek uitgeroepen door kunstenaars en burgers. De kosmopolitische burger is voor Europa, maar niet voor de huidige EU is het uitgangspunt. We moeten af van de natiestaat en naar een EU van de

Europese burger. De grondwet van Europa moet ter hand worden genomen om een einde te maken aan de smeulende Europese burgeroorlog. De oplossing ligt in een Europees maatschappelijk verdrag voor de 21 ste eeuw.

In haar strijdschrift *'De Nieuwe Burgeroorlog'* beschrijft Ulrike Guérot een Europa dat in de grootste crisis verkeert sinds de oprichting van de EU: er is een groot democratisch tekort. Europese samenlevingen zijn diep verdeeld door een politiek-ideologische strijd met enerzijds de zogenaamde identitaire bewegingen (Marine Le Pen, Geert Wilders, Norbert Hofer, Heinz-Christian Strache, Björn

Höcke) en anderzijds een Europees gezinde burgermaatschappij. Wij verkeren in een 'nieuwe Europese burgeroorlog'. Verliezers van de globalisering staan tegenover de winnaars ervan, jong tegenover oud, arm tegenover rijk, identitair tegenover kosmopolieten. Het 'volk' tegenover de elite.

Het enige wat uitkomst kan bieden is een heroprlichting van Europa met gelijke rechten voor gelijke burgers. 'Leve de Europese Republiek', aldus Ulrike Guérot.

In Europa komt er slecht weer aan. Ulrike Guérot ziet een herhaling van de geschiedenis. De politieke systemen in Europa lijken niet bij machte zich te verzetten tegen het sluipende rechts-populisme en nationalisme, dat zich in Hongarije verspreidt, maar ook in Polen, Oostenrijk, Frankrijk en Nederland. Ook in Duitsland gist en borrelt het. Opnieuw is er sprake van een burgeroorlog tussen de 'Europese geest en geesteloosheid'.

Heinrich Mann, Julien Benda, Stefan Zweig, Jacques Rivière, Romain Rolland, ze beschouwden zich allemaal als erfgenamen van de Verlichting, het humanisme en de ratio. Ze waren anti-nationalistisch en waren de steunpilaren van de Europese geest en de Europese vrijheid.

Julien Benda's aanklacht in zijn vlamme essay *'Het verraad van de intellectuelen'* (1927) tegen nationalisme, antisemitisme, materialisme en politici die het universele en algemeen-menselijke van de Europese ideeëngeschiedenis verpatsten is super-actueel. De moderne 'klerken' (schrijvers, wetenschappers, opiniemakers) zouden zich moeten verenigen met de Verlichtingsidealen: het Recht, de Waarheid en de Rede. Het essay verscheen in 2018 voor het eerst in het Nederlands bij Amsterdam University Press.

In deel I beschrijft Ulrike Guérot de Europese crises, veroorzaakt door het mismanagement van de euro- en bankencrisis en versterkt door de vluchtelingen crisis. Europa is verdeeld in noord en zuid, oost en west, maar ook nationale samenlevingen zijn verdeeld en niet in staat Europees te handelen. Werkloosheid, individualisme, neergang van traditionele religies, terreur, migratie van vluchtelingen, polarisering tussen arm en rijk, dragen eveneens bij aan

het crisisgevoel, aldus Guérot. De EU heeft geen antwoord op deze vraagstukken: de EU heeft verzuimd sociaal te worden. De strijd tussen rechts-populisme en de liberale democratie kan de laatste op nationaal niveau niet winnen, indien ze zich niet hervormt en europeaniseert om de ontwrichting door de bankencrisis de baas te worden, aldus Guérot.

In tegenstelling tot links en de liberale midden hebben de nationalist en rechts-populisten hoop te bieden: de nationale staat als het toevluchtsoord voor sociale bescherming, de nationale vlag en nostalgie. De liberale democratie heeft zich niet aan haar beloftes gehouden (= is alleen nog neoliberalisme). Guérot ziet alleen nog in het theater en in de beeldende kunst een aanzet tot revolutie, vandaar haar oproep aan kunstenaars in actie te komen. Elders is linkse revolutie niet beschikbaar en zo kan het rechts-populisme hoogtij vieren.

In deel II vraag ze zich af of de geschiedenis zich gaat herhalen: een van oorsprong economische en sociale crisis en een crisis van het liberalisme mondden uit in nationalisme. Nu komt er nog een vluchtelingen crisis bij.

Er woedt een burgeroorlog in de betekenis van een controverse over hoe de structuur van de staat zou moeten zijn. De beoogde opheffing door het rechts-populisme van het democratische systeem van de politieke partijen, maar ook van representatie, overdracht, instellingen, overleg en consensus, leiden tot ontbinding van het politieke lichaam van de Europese nationale staten. De anti-institutionele strategie is ook te vinden bij radicaal links (Podemos).

Guérot haalt de Italiaanse filosoof Giorgio Agamben aan die een theorie van de burgeroorlog ontwikkelde (*'Stasis. Der Bürgerkrieg als politisches Paradigma'*, 2016), waarbij hij een onderscheid maakt tussen volk als *populus*, een politiek lichaam en de massa. Groepen burgers staan nu tegenover elkaar, en ze vormen een massa, maar ze representeren niet het volk. Pegida is niet hét volk, maar slechts een massa. Crisis van representatie leidt tot ontbinding van het politieke lichaam, er zijn alleen nog concurrerende burgermassa's, geen van hen kan de politieke representatie namens allen opeisen. Dan is er sprake van een burgeroorlog. Het politieke lichaam is uiteengevallen en moet opnieuw worden opgericht.

Het nieuwe politieke lichaam kan alleen maar Europa zijn, aldus Guérot. We moeten afstand nemen van de nationale staten en een Europese soevereine macht als politiek lichaam oprichten. Het kan niet bestaan zonder economische en sociale onderbouw. Een voorwaarde is dan ook de beëindiging van de euro-en bankencrisis.



Uitgeverij Atlas Contact -  
9789045035949 - 2018

Deel III beschrijft de weg naar Europa, die begint in 'de geest' voordat het werkelijkheid kan worden. Het vereist een maatschappelijk ontwerp voor Europa als een tegenontwerp van het mondiale kapitalisme; dan kunnen we Europa opnieuw grondvesten. De economische en monetaire eenheid van Europa moet worde ingebed in een Europees sociaal en juridisch stelsel, dat op nationaal niveau vanzelfsprekend is. Een Europese werkloosheidsverzekering, een basiszekerheid en een fiscale unie zijn alle drie noodzakelijk om de sociale crisis in Europa te overwinnen.

Een echt Europa: één markt, één munt, één democratie. Via een grondwetgevende vergadering die is gebaseerd op de representatie van de Europese burgers en niet op een vergadering waarin de nationale staten dé vertegenwoordigers zijn. Het gaat om niets minder 'dan om de grondwettelijke vastlegging van de Europese geest.'

Guérot bepleit een algemeen, direct en gelijk kiesrecht in de aanloop naar de volgende verkiezingen voor het Europees parlement in 2019, dat dient als een krachtig politiek signaal van de burgerbevolking. 'One (wo)man, one vote.'

Het Europees maatschappelijk verdrag moet horizontaal worden georganiseerd, over de grenzen heen, direct tussen Europese burgers, niet verticaal tussen burgers en nationale staten, maar een transnationaal 'integraal federalisme' tussen personen. Een Europese republiek als federatie van vele regionale eenheden zonder een nationale tusseninstantie.

Noord en zuid, oost en west worden bij een gemeenschappelijke zaak gelijk; niemand is dan een European van de tweede garnituur; nationaliteit maakt geen

verschil meer. De Europese geest van Stefan Zweig en Julien Benda heeft dan gewonnen en heeft een wettelijke materialisme gekregen.

Ook bepleit Guérot het direct kiezen van de Europese president ter bevordering van de eenheid, evenals een twee-kamersysteem in de Europese republiek der regio's waardoor de betekenis van de regio's in het politieke systeem van Europa wordt versterkt.

Het fiscale federalisme schept eveneens de voorwaarde voor de politieke eenheid, en die is de basis voor de veiligheid van Europa.

Het stichten van een *res publica europaea* is het centrale doel.

Met gelijke rechten voor gelijke burgers! 'Wij zijn de burgers van Europa! Leve de Europese republiek!'

*Over de auteur:*

Ulrike Guérot is hoogleraar Europese politiek en democratie aan de universiteit van Kres, Oostenrijk. Eerder schreef Guérot '*Red Europa! Waarom Europa een republiek moet worden*'.

The European Balcony project ([europeanbalconyproject.eu](http://europeanbalconyproject.eu)) is een initiatief van Ulrike Guérot, Robert Menasse en the European Democracy Lab in Berlijn, waarvan Guérot de oprichter is. ([eudemlab.org](http://eudemlab.org))

Zie:

<https://www.facebook.com/thaliatheater/videos/europea-balcony-project-trailer/452906251874980/>

*Linda Bouws - St. Metropool Internationale Kunstprojecten*